

Ольга Фролова,

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри психології Бердянського
державного педагогічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В психолого-педагогічній літературі терміном «шкільний булінг» описується ситуація, в якій учень неодноразово, тривалий час стає об'єктом негативних дій та нападів з боку одного учня чи кількох учнів. Ще декілька років тому про цю проблему говорили в старших класах Загальноосвітньої школи. Та причини агресії в учнівських колективах пов'язували з особливостями підліткового віку. Сьогодні прояви шкільного боулінгу ми зустрічаємо і серед учнів молодших класів.

Метою статті є здійснення теоретичного аналізу явища булінгу серед учнів загальноосвітнього навчального закладу, передумов його виникнення, також знаходження ефективних шляхів його подолання в роботі з молодшими школярами.

Явище булінгу носить колективний характер та засноване на соціальних стосунках у групі. На думку Д. Ольвеуса, булінг включає три важливі компоненти: булінг є агресивною поведінкою, що включає в себе небажані, негативні дії; булінг є явищем довготривалим та систематичним; булінг характеризується нерівністю влади або сили [1].

Аналізуючи праці західних дослідників, ми виявили, що шкільний булінг має дві основні форми:

1. Фізична – умисні поштовхи, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень та ін.

2. Психологічна – насильство, пов'язане з дією на психіку, яке наносить психологічну травму шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, створенням напруженої атмосфери для навчання з метою формування зверхнього ставлення групи. До цієї форми можна віднести: вербальний булінг; образливі жести або дії; залякування; ізоляцію; вимагання; кібербулінг.

Основною характеристикою булінгу є емоційне приниження, образа почуттів людини, що призводить до виключення її з групи. Основними ознаками булінгу є: емоційне приниження включає вербальні (негативно забарвлені висловлювання, використання підвищеного тону, крик, звинувачення у помилках, приниження здобутків і досягнень людини) і невербальні (зневажливий погляд, мовчазне засудження, образливі жести тощо) способи вираження; непривітна і недовірлива поведінка втручання у приватне життя людини, намір завдати шкоду іншій людині; агресор дозволяє чи сприяє, щоб людина пережила травмуючі події; агресор займає вище становище ніж його жертва і

відповідно дозволяє собі дії, що принижують гідність і завдають моральної або фізичної шкоди іншій людині [4].

Таким чином, особливого значення набувають питання пошуку ефективних шляхів попередження булінгу в загальноосвітньому початковому закладі. Головним завданням протидії насиллю в школах, на нашу думку, є вдосконалення превентивного підходу, розробка та впровадження інноваційних технологій та ефективних освітньо-профілактичних програм.

Обов'язковою умовою всіх профілактичних заходів щодо булінгу є співпраця та налагодження взаємин між шкільною адміністрацією, педагогами, шкільним психологом та батьками учнів, які стали учасниками булінгу, або знаходяться в групі ризику стати такими. Так, під час зустрічі з батьками жертв булінгу основними завданнями психолога, соціального педагога або представника шкільної адміністрації є: збір всіх необхідних даних, що стосуються ситуації булінгу; розвиток відносин з батьками; заохочення батьків до співпраці, з метою подолання проблемної ситуації; встановлення і підтримка відкритих стосунків між школою і батьками. Технології роботи з батьками щодо профілактики та подолання булінгу серед підлітків в школі передбачають: емоційну підтримку батьків; визначення та нормалізацію почуттів та побоювань батьків (гнів, страх, відчуття безпорадності, стурбованість щодо безпеки їхньої дитини); зниження відчуття стресу та надання батькам можливості вільно виражати свої емоції; вираження стурбованості та замученості педагогічного колективу, а також прихильності по завершенні роботи з батьками; оцінку потреб та очікувань батьків; спільний пошук рішень та складання плану дій [3].

Профілактичну роботу в рамках протидії шкільному булінгу варто проводити в інформативно-консультативному, діагностичному, корекційному та організаційному напрямках та на загальношкільному, груповому (на рівні класу) та індивідуальному рівнях.

Список використаних джерел

1. Беженар Г. Булінг : підліткове насильство в школі – [Електронний ресурс] / Беженар Г. // Школа. – 2012. – №2 (74). – С. 75–79. – Режим доступу : www.osvit.ua.com/attach/2319/SHj12021s.pdf.

2. Бердышев И. С. Жестокое обращение в детской среде – [Електронний ресурс] / И. С. Бердышев // Современные подходы к профилактике, диагностике и реабилитации детей, подвергшихся разным видам насилия в семье и обществе : науч. дистанцион. интернет-конф. (24–28 окт., 2011 г., Санкт-Петербург) / [отв. ред. Регион. Центр Семья]. – СПб. : Homekid.ru, 2011. – Режим доступу : <http://ahtidrug.ru/pdf/berdushev.pdf>

3. Інформаційний портал з протидії боулінгу // Режим доступу : <http://ayhunkoil13.wixsite.com/antibullyingportal/---cx0g>

4. Лушпай Л. Буллінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої

Британії) – [Електронний ресурс] / Л. Лушпай // Українознавчий альманах. – 2010. – Вип. 4. – С. 126–131. – Режим доступу : <http://eprints.oa.edu.ua/761/>

5. Насильство в школі: аналіз проблеми та допомога, якої потребують діти та вчителі у її розв'язанні / Дубровська Є., Ясеновська М., Алексєєнко М. – К. : ВГО «Жіночий консорціум України», 2009. – 34 с.